

Perustelumuistio

6.11.2023

VN/31455/2023
VN/31455/2023-MMM-1

Jakelun mukaan

Maa- ja metsätalousministeriön asetus varotoimenpiteistä lintuinfluenssan leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisista eläimistä turkiseläimiin, perustelumuistio

Esitetään annettavaksi maa- ja metsätalousministeriön asetus H5 –alatyypin lintuinfluenssan leviämisen ehkäisemiseksi turkiseläimiin.

Ehdotetun asetuksen tarkoituksena on säätää H5 -alatyypin lintuinfluenssan leviämisen estämiseksi toimenpiteistä, joita on tehtävä estämään lintujen ja niiden ulosteiden pääsy kosketuksiin turkiseläinten tai niiden rehun ja juomaveden kanssa, sekä muiden haittaeläinten torjunnasta turkistarhalla. Turkiseläimillä tarkoitetaan asetuksessa turkistuotantoa varten tarhattuja minkkejä, supikoiria, soopeleita, *Vulpes vulpes*- tai *Vulpes lagopus* -lajin kettuja ja näiden lajiristeymiä.

Tausta

Korkeapatogeenista lintuinfluenssaa todettiin Suomessa turkiseläimissä ensimmäisen kerran 13.7.2023. Korkeapatogeeninen lintuinfluenssa on tarttuvista eläintaudista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 ("eläinterveyssäännöstö") nojalla nimetty a-luokan eläintaudiksi sen esiintyessä linnuissa, mutta ei sen esiintyessä turkiseläimissä tai muissa nisäkkäissä. Eläinterveyssäännöstö jättää jäsenvaltioille tiettyä kansallista liikkumavaraa, kuten mahdollisuuden torjua myös muita kuin EU:n tautiluetteloon kuuluvia vakavia tauteja. Tätä liikkumavaraa on otettu käyttöön eläintautilaissa (76/2021) muun muassa säätämällä kriteereistä, joilla tauti voidaan luokitella muuksi torjuttavaksi eläintaudiksi, sekä toimenpiteistä, joihin viranomaiset voivat tällaisen taudin esiintyessä ryhtyä.

Turkiseläimissä todettujen tapausten seurauksena maa- ja metsätalousministeriön muutti 18.7.2023 muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaudista, eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta annettua maa- ja metsätalousministeriön asetusta (325/2021) siten, että turkistuotantoa varten tarhattuissa ketuissa, siniketuissa, minkeissä, supikoirissa tai soopeleissa esiintyvä korkeapatogeeninen lintuinfluenssa nimettiin muuksi torjuttavaksi eläintaudiksi. Asetusmuutosta perusteltiin turkiseläimissä esiintyvän korkeapatogeenisen lintuinfluenssan aiheuttamalla riskillä ihmisten terveydelle. Jos tauti leviää nisäkkäiden välillä, se voi muuntaa ihmisiin ja ihmisten välillä tarttuvaksi taudiksi, josta voi muodostua uhka väestön terveysturvallisuudelle.

Muun torjuttavan eläintaudin vastustamista koskevat toimivaltuudet

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

Varotoimenpiteistä muun torjuttavan eläintaudin leviämisen estämiseksi luonnonvaraisista eläimistä pidettäviin eläimiin säädetään eläintautilain 17 §:ssä. Pykälää voidaan soveltaa muun muassa tilanteessa, jossa muuta torjuttavaa eläintautia esiintyy Suomessa taikka sitä epäillään esiintyvän luonnonvaraisissa eläimissä tai leviävän Suomeen luonnonvaraisten eläinten välityksellä.

Pykälän mukaan toimijoita voidaan velvoittaa muun muassa toteuttamaan toimenpiteitä pitopaikassa pidettävien eläinten suojaamiseksi tartunnalta luonnonvaraisista eläimistä ja huolehtimaan eläinsuojissa käytettävien vaatteiden ja kenkien puhdistuksesta ja desinfioinnista. Pykälän mukaan veloitteet asetetaan ja niiden sisältö tarkennetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Eläinterveysviranomaisten toimenpiteet taudin torjumiseksi ja tautitilanteen selvittämiseksi

Ruokavirasto ja aluehallintovirasto ryhtyivät eläintautilaissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin turkiseläimissä esiintyvän korkeapatogeenisen lintuinfluenssan leviämisen estämiseksi ja taudin hävittämiseksi sen jälkeen, kun se oli nimetty muuksi torjuttavaksi eläintaudiksi. Tautia on 6.11.2023 mennessä todettu 32 turkistarhassa. Ruokavirasto on määrännyt kaikki eläimet lopetettaviksi näissä turkistarhoissa. Tarhoille on lisäksi annettu hallintopäätökset, joiden tarkoituksena on estää tartunnan leviäminen tarhasta edelleen.

Ruokavirasto on myös ryhtynyt kartoittamaan taudin esiintymistä niissä turkistarhoissa, jotka eivät ole ilmoittaneet tautiin viittaavista oireista tai joissa ei ole todettu aktiivista tartuntaa viruksen eristämiseen perustuvilla testeillä. Kartoitustutkimukset tehdään vasta-ainetestillä, joka osoittaa, onko tartuntaa aiemmin esiintynyt tarhassa. Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen suosittelee tautitilanteen selvittämistä oireettomissa turkiseläimissä vasta-ainetutkimuksilla.

Kaikki turkiseläimet on lopetettu tai tullaan lopettamaan niiltä turkistarhatiloilta, joilla on todettu H5-alatyypin lintuinfluenssatartunta. On todennäköistä, että näiden tilojen ei sallita ottaa uusia eläimiä ennen syyskuuta 2024. Muiden tilojen osalta muuttolintujen saapuminen aiheuttaa riskin taudin tarttumisesta tilalla pidettäviin turkiseläimiin. Osa turkistarhaajista on tehnyt toimenpiteitä lintujen karkottamiseksi turkistarhoilta jo epidemian aikana. Kuitenkin, jotta tartunnat eivät toistuisi tarhoilla tulevina vuonna muuttolintujen palatessa, tulee säätää yhdenmukaisista suojauskeinoista, joilla lintujen ja niiden ulosteiden ja siten viruksen pääsy kosketuksiin turkiseläimiin ja niiden rehuihin ja juomaveteen estetään. Jotta kaikilla turkistarhoilla on turkiseläimiä luonnonvaraisilta linnuilta suojaavat rakenteet, on asetuksen tarpeen tulla voimaan ennen ensimmäisten muuttolintujen saapumista.

Asetusta on valmisteltu virkатыönä maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä Ruokaviraston ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston kanssa. Lausuntokierrosta varten valmistellun luonnoksen valmistelun aikana on kuultu Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liittoa.

Ehdotuksen keskeinen sisältö

Ehdotuksen mukaan säädettäisiin tautisuojaustoimenpiteistä, joita turkistarhalla on toteutettava luonnonvaraisten lintujen ja turkiseläinten välisten suorien ja epäsuorien kontaktien ehkäisemiseksi. Asetus tarkentaisi voimassa olevia tautisuojausveloitteita. EU:n eläinterveys säännöstössä veloitetaan toimija minimoimaan tautien leviämiskä ja toteuttamaan asianmukaiset bioturvaamistoimenpiteet (eli tautisuojaustoimenpiteet) luonnonvaraisia eläimiä varten. Eläinterveys säännöstö määrittelee, että bioturvaamistoimenpiteet voivat olla fyysisiä suojelutoimenpiteitä, kuten pitopaikan sulkeminen, aitaaminen tai varustaminen katoksella tai verkolla. Yksityiskohtaisempia ehtoja turkistarhojen suojaamiseksi linnulta ja niiden ulosteelta kuitenkin tarvitaan, koska voimassa olevan lainsäädännön aikana lintuinfluenssa on levinnyt luonnonvaraisista linnuista turkiseläimiin. Muuttolinnut pitävät yllä taudin leviämishäkinä ainakin niin kauan, kun niiden epäillään tai todetaan voivan levittää lintuinfluenssaa turkiseläimiin. Näin ollen on tarpeen säätää yksityiskohtaisesti menetelmistä, joita on toteutettava lintujen pääsyn estämiseksi turkiseläinten tiloihin ja tartunnan leviämisen estämiseksi.

Asetuksessa säädettäisiin turkiseläinten ruoan ja veden jakelua koskevista toimenpiteistä, joilla estetään lintujen ja niiden ulosteiden ja niiden mukana viruksen pääsy rehuun ja veteen jakeluvaiheessa. Lisäksi säädettäisiin rehuvarastojen suojaamisesta niin, etteivät linnut pääse rehuvarastoon levittämään virusta rehuihin. Säädettäisiin myös turkiseläinten eläinsuojien aukkojen sulkemisesta siten, etteivät linnut pääse eläinsuojiin sisälle. Lokkien pääsy häkkien alle ja sitä kautta kontaktiin turkiseläinten kanssa estetäisiin väliaikaisilla rakenteilla, jotka voi poistaa tarpeellisten huoltotöiden tekemistä varten ja lumen aiheuttamien romahdusten välttämiseksi siksi ajaksi, kun lokkeja

ei suurella todennäköisyydellä maassa ole. Säädetäisiin myös muiden haittaeläinten kuin lintujen torjunnasta sekä muista varotoimenpiteistä, millä voi olla merkitystä lintuinfluenssan leviämisen kannalta.

Asetuksen vaikutukset

Asetus tulisi aiheuttamaan turkistarhoille taloudellisia vaikutuksia tautisuojaustoimenpiteisiin vaadittavien materiaalien ja toimenpiteiden toteuttamiseen liittyvän työn kustannusten muodossa. Kustannusten määrä riippuu tarhan rakennelmien olemassa olevasta suojaustasosta ja tarhan koosta sekä muun muassa siitä, käytetäänkö toimenpiteiden toteuttamisessa omaa henkilöstöä vai ulkopuolista työvoimaa. Turkistarhoilla jo toteutettujen tautisuojaustoimenpiteiden tasosta ja tehdyistä toimenpiteistä toimijoille aiheutuneista kustannuksista ei ole saatavilla kattavia tietoja. Voidaan arvioida, että asetuksen mukaisten suojaustoimenpiteiden toteuttamisesta keskikokoiselle turkistarhalle (laskennassa käytetty turkistarhan keskikokona yhteensä 1000 metriä varjotaloja) aiheutuisi materiaalikustannuksina vähintään joidenkin tuhansien eurojen ja enintään noin 20 000 euron kustannukset riippuen olemassa olevista suojarakenteista. Suojarakenteiden asentamiseen liittyvän työmäärän arvioidaan olevan keskikokoista turkistarhaa kohden vähimmillään 20 ja enimmillään noin 200 henkilötyötuntia. Niille toimijoille, joiden turkistarhoilla jo olisi vaadittava suojaus, kustannuksia ei aiheutuisi. Asetuksen valmisteluvaiheessa ei ole tietoa, kuinka suuri osa tarhoista täyttää jo valmiiksi asetuksen edellyttämät vaatimukset.

Edellä esitetty materiaalikustannuksia koskeva arvio on laskettu suojaverkkomateriaalin ja muun materiaalin hintatietojen sekä menekkiä koskevan arvion perusteella. Laskelman pohjana on käytetty turkistarhaa, jossa olisi kymmenen 100 metriä pitkää varjotaloa.

Arvio enimmäiskustannuksista perustuu siihen, että varjotaloihin pysyvästi asennettavat suojarakenteet, joilla estetään lintujen pääsy sisätiloihin, olisivat ovia lukuun ottamatta teräsverkkoa, jonka materiaalikustannukseksi on laskettu 3,48 euroa metriä kohden ilman arvonlisäveroä. Yhtä 100 metriä pitkää varjotaloa kohden on arvioitu tarvittavan verkkomateriaalia enintään 400 metriä silloin, kun asetuksen mukaisia suojauksia ei ole miltään osin ennestään. Jos esim. ruokintakäytävän ja häkkien alareunan välisen osan tukkimiseen käytettäisiin edullista lautaa, jätelautaa tai muuta vastaavaa kiinteää materiaalia, materiaalikustannukset voisivat olla verkon kustannuksia pienemmät, mutta toisaalta suojauksen asentaminen voisi vaatia useampia työtunteja. Kiinnitystarvikkeiden on arvioitu maksavan vähintään 100 euroa varjotaloa kohden.

Osan vuodesta tarvittava suojaus rakennelmien sivuilla on arviossa oletettu tehtäväksi varjotalon räystäältä maahan molemmin puolin varjotaloa ulottuvalla rastasverkolla, jota tarvittaisiin yhteensä noin 200 metriä. Materiaalin kustannukseksi on laskettu varjotaloa kohden 380 euroa.

Yhden varjotalon suojaamisen materiaalikustannukset olisivat edellä esitetyn mukaisesti laskettuna noin 1900 euroa. Jos varjotalossa ei ole ovia, lisääntyvät materiaalikustannukset noin 200 eurolla varjotaloa kohden.

Yhden varjotalon suojaamiseen verkolla on arvioitu kuluvan kahdelta ihmiseltä kahdeksan tuntia eli yhteensä 16 tuntia.

Yksityiskohtaiset perustelut

3§

Pykälässä määrättäisiin turkiseläinten rehun ja juomaveden suojaamisesta luonnonvaraisilta linnulta ja niiden ulosteelta.

Juotto tapahtuu joko varjotalojen ulkoreunoilla kiertäviä vesiputkia ja niistä lähteviä vesinippoja pitkin tai varjotalojen sisällä olevista vesikupeista, joihin jaetaan vesi joko säiliöstä tai kastelukannulla. Ulkopuolella kiertävät vesiputket ovat yleensä suojaamatta ja linnut pääsevät istumaan niiden päällä. Linnut myös saattavat yrittää juoda suoraan nipoista, jotka lähtevät suoraan putkesta häkin sisäpuolelle. Asetuksen mukaan vesinipat on suojattava niin, että lintujen pääsy vesinipoille estyy. Myös muut vedenjakoastiat on suojattava linnuilta vastaavasti kuin ruokintastiat.

Turkiseläimille annettavassa vedessä ei saa olla lintuinfluenssavirusriskiä. Virus säilyy hyvin pintavesissä matalissa lämpötiloissa, mutta on herkkä UV-valolle ja desinfektioaineille.

Rehunjakoketjun on toimittava tarhalla niin, etteivät linnut pääse suoraan kontaktiin tai ulostamaan rehuihin tai rehun jakoon käytettäviin astioihin ja laitteisiin.

Rehunjakovaunut on pidettävä puhtaana, eikä niissä saa olla vanhoja rehunjäämiä. Vaunut on säilytettävä niin, etteivät linnut pääse istumaan niissä tai ulostamaan niihin. Vaunut on pestävä päivittäin, jottei niihin jää vanhaa rehua pilaantumaan ja houkuttelemaan haittaeläimiä.

4§

Pykälässä veloitettaisiin estämään lintujen pääsy turkiseläinten eläinsuojiiin sulkemalla kaikki pääsyn mahdollistavat aukot joko verkolla tai muulla materiaalilla.

Varjotaloissa häkkien yläreunan ja räystäään välissä on tila, josta linnut pääsevät sisälle varjotaloon. Myös häkkien alaatureunan ja kulkukäytävän välissä on tila, josta linnut pääsevät varjotaloihin sisään. Ehdotetaan, että nämä aukot on tukittava verkolla, jonka silmäkoko on enintään 25mm, jotta pienimpiä lintuja lukuun ottamatta voidaan estää lintujen pääsy varjotaloihin sisään. Verkon silmäkokovaatimus 25 mm perustuu EFSA:n lausuntoon ”Urgent request on avian influenza” <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.2903/j.efsa.2016.4687>.

Verkolle vaihtoehto voi olla esim. lauta tai muu kiinteä materiaali. Lisäksi eläinsuojissa voi olla avoimia ilmanvaihtouukkoja, jotka on suojattava verkolla silloin, kun ne eivät ole muutoin kiinni.

Pykälässä säädettäisiin, että varjotaloissa ja muissa eläinsuojissa on oltava ovet, jotka peittävät koko oviaukon niin tiiviisti, etteivät linnut pääse oviaukosta tai ovenraoista sisään. Ovet on pidettävä suljettuna silloin, kun niistä ei kuljeta. Jos ovia on pidettävä ilmanvaihdon vuoksi auki, pitää oviaukossa olla verkkoa niin, että linnut eivät pääse sisälle eläintilaan.

Pykälässä säädettäisiin myös lintujen poistamisesta eläintiloista, jos niitä toimenpiteistä huolimatta pääsee sisään eläintiloihin.

Pykälässä säädettäisiin, että lintujen pääsy häkkien alle ja sitä kautta kontaktiin turkiseläimiin pitää estää. Lannan poisto häkkien alta estää pitkän sivun verkottamisen kiinteästi, joten pykälässä ehdotetaankin säädettäväksi häkkien alustojen suojaamisesta sen ajanjakson ajan, jolloin lokit suurella todennäköisyydellä ovat Suomessa. Ajanjakson on oltava riittävän pitkä. Ehdotetussa säännöksessä ei ole verkon enimmäissilmäkokoja tai materiaalia koskevia vaatimuksia, mutta verkon on oltava riittävä pitämään lokit poissa. Verkon vaihtoehtona voidaan käyttää muuta vastaavaa toimivaa keinoa. Käytettäessä verkkoa, tulisi se asentaa riittävän tiukalle, eikä ylimääräistä verkkoa saisi lojua maassa, etteivät luonnoneläimet takerru verkkoon.

5§

Pykälässä veloitettaisiin estämään lintujen pääsy rehuvarastoihin ja rehusiiloihin. Varastoissa pitää olla suljettavat ovet, jotka pidetään kiinni, kun niistä ei kuljeta. Ovien käytön tulisi olla niin helppoa, että niiden sulkeminen rehunjakon aikana ei tuota kohtuutonta vaivaa ja ovet todella suljetaan. Pykälässä veloitettaisiin pitämään rehuvarastot puhtaana esim. pudonneesta rehusta.

Pykälässä edellytettäisiin, että rehusiiloissa on suljettavat luukut, jotka pidetään kiinni aina kun rehua ei lisätä siiloon, oteta siilosta tai siiloa puhdisteta tai muutoin huolleta. Linnut tai niiden ulosteet eivät saa päästä siiloon sisälle.

Lisäksi pykälässä olisi vaatimus rehusiilojen pesusta aina, kun ne tyhjentyvät. Pesuvedet on kerättävä talteen ja mahdolliset ruokajäämät puhdistettava esimerkiksi lattiakaivolta tai vastaavalta, etteivät ne jää ympäristöön houkuttelemaan haittaeläimiä.

6 §

Pykälässä säädettäisiin toimista, jolla turkistarhan alueella torjutaan jyrsijöitä ja muita haittaeläimiä kuin lintuja. Rehun jäämiä tai ylimääräistä tavaraa eikä pitkää kasvillisuutta saisi olla alueella ravitsemassa ja antamassa suojaa jyrsijöille.

7§

Pykälässä säädettäisiin muista varotoimenpiteistä taudin leviämisen ehkäisemiseksi, kuten suojavaatteista ja -jalkineista ja niiden puhtaudesta, välineiden puhdistuksesta, raatojen säilytyksestä ja käsienpesumahdollisuudesta.

Ehdotetaan, että tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024. Sitä sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä huhtikuuta 2024.

Erityisasiantuntija

Tiina Juselius

Liitteet

Jakelu

Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Lapin aluehallintovirasto
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL
Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f.
Ruokavirasto
STM Sosiaali- ja terveysministeriö

Tiedoksi